

VEILIGHEIDSDOSSIER
EXTRA-MUROS-ACTIVITEITEN

1. INFORMATIE VOOR DE
PREVENTIEADVISEUR

1.1. Handleiding

1.1.1. Inleiding

In het kader van het algemene opvoedingsproject van de school, worden regelmatig extra-muros-activiteiten georganiseerd. Als preventieadviseur van de school heeft u een belangrijke adviserende taak met betrekking tot de veiligheidsaspecten bij de voorbereiding, organisatie, uitvoering en evaluatie van een EMA. U bent dan ook de aangewezen persoon om leerkrachten en directie bij te staan en informatie te verstrekken bij de organisatie ervan.

Op uitstap buiten de schoolmuren kan het gebeuren dat leerlingen en begeleiders zich anders gedragen en zich "losser" opstellen dan in normaal klasverband. Leerlingen kunnen aan **gevaren** blootgesteld worden waar leerkrachten en begeleiders zich niet altijd bewust van zijn en **risico's** worden dikwijls slecht ingeschat. Soms worden we geconfronteerd met **incidenten** of ongelukken, waarvan we nadien weten dat ze eigenlijk hadden kunnen voorkomen worden.

Veilige schoolmanifestaties komen er niet toevallig: een goede voorbereiding, een uitgestippeld scenario en een kritische vraagstelling liggen aan de basis van een veilige EMA.

1.1.2. Definities

De begrippen "gevaar" en "risico" worden vaak door elkaar gebruikt zonder dat men stil staat bij het verschil tussen deze beide begrippen. Er is nochtans een wezenlijk verschil.

GEVAAR

Een potentiële bron van fysiek letsel of aantasting van de gezondheid of ook wel de fundamentele schadelijke eigenschap die bedreigend is voor de gezondheid van de mens. Een gevaar staat aan de oorsprong van één of meerdere risico's.

RISICO

Een combinatie van de omvang van de mogelijke schade en de kans dat de schade optreedt. De kans dat de nadelige gevolgen zich onder *gebruiksomstandigheden* en/of door *blootstelling* kunnen voordoen (ontploffingsrisico, risico op vergiftiging, valrisico, knelrisico...). Een risico vloeit voort uit blootstelling aan een gevaar.

IN ZOWAT ELKE ACTIVITEIT SCHUILEN GEVAREN, MAAR WELKE ZIJN DE RISICO'S ?

Enkele voorbeelden om deze begrippen te verduidelijken:

- o *laaghangende takken boven een bospad vormen een wezenlijk **gevaar** voor een mountainbiker die er onderdoor fietst; als de geplande tocht niet door het bos loopt dan vormt dit **geen risico**;*
- o *de weersomstandigheden (storm, hitte...) vormen zeer dikwijls een **gevaar** voor de veiligheid en gezondheid, maar als het weer gunstig is zijn ze **geen risico**.*

SCHADE

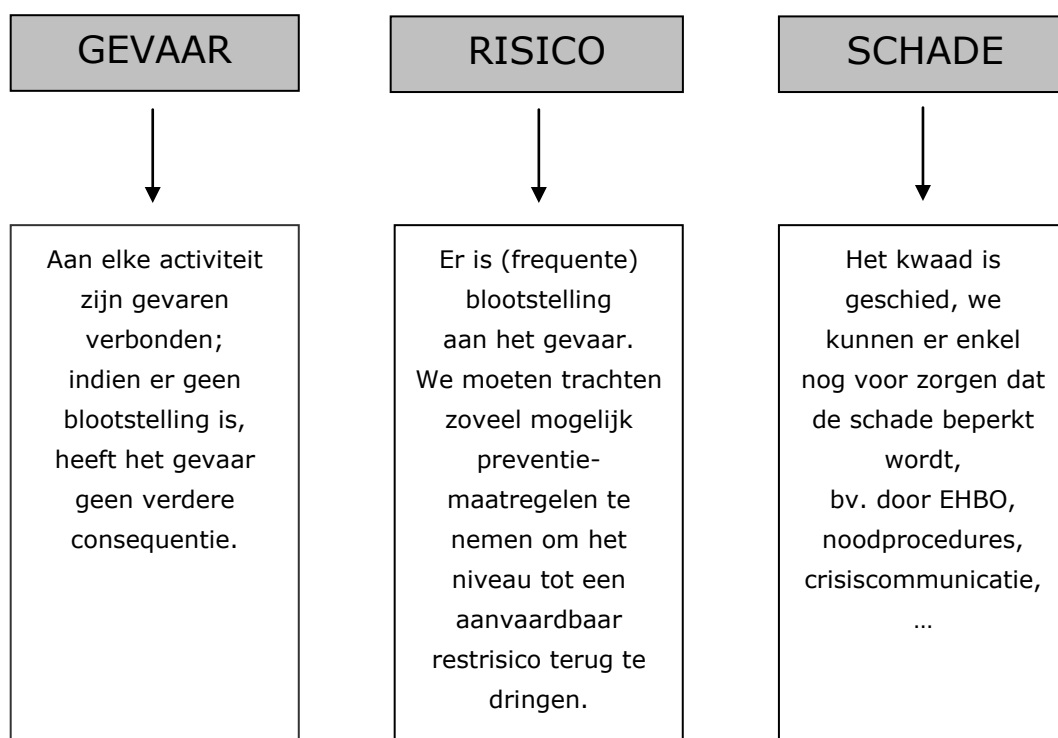
Ontstaat als een gevaarlijke eigenschap van iets, zich in een bepaalde gebruiksomstandigheid omgezet heeft tot een gevolg. Onder schade verstaan we zowel:

- o menselijke schade: kwetsuren (snijwonden, breuken, ontwrichting,...);
- o materiële schade: beschadiging van de infrastructuur, toestellen,....

1.1.3. Risicoanalyse/risicobeoordeling

We dienen een inschatting te maken van de mogelijkheid dat er zich schade kan voordoen bij een bepaald risico. Alle invloeden op het risico moeten dus gekend zijn, waarbij de omstandigheden, de frequentie en de te verwachten schade bepalend zijn voor het "gewicht" van het risico. Afhankelijk van dit gewicht dienen bepaalde risicobeheersingsmaatregelen te worden genomen.

Op basis van het gewicht van een risico kan worden beslist of de beoogde activiteit al dan niet kan doorgaan. Als de genomen preventiemaatregelen het gestelde risico niet kunnen herleiden tot een aanvaardbaar restrisico, is het niet verantwoord om de geplande activiteit in de beschreven omstandigheden te laten doorgaan.

1.1.4. Risico-inschatting volgens de methode van Fine en Kinney

1.1.4.1. BEPALING VAN DE RISICO-INDEX

De mathematische behandeling van het risico bepaalt de risicograad, ook risico-index genoemd. Om de risico-index te bepalen kent men aan de waarschijnlijkheid van het risico (W), aan de duur van de blootstelling (B) aan het risico en aan de omvang van de schade (E) een gekozen waarde toe. Het product van deze drie factoren geeft de risico-index.

Aldus bekomt men: $R = W \times B \times E$

WAARSCHIJNLIJKHEID (W)

Geeft aan hoe groot de kans is -gezien de gevaarlijke situatie- dat er een letsel of schade ontstaat. De realistische inschatting van deze waarde is het moeilijkste deel van de analyse.

Waarschijnlijkheid =	W
komt waarschijnlijk niet voor	-1
zou kunnen	0
reëel	1

BLOOTSTELLING (B)

geeft aan hoe frequent men aan een bepaalde gevaarlijke situatie blootgesteld wordt.

Blootstellingsfrequentie =	B
weinig (tussen 1 en 20% van tijdsduur activiteit)	1
gemiddeld (tussen 20 en 50% van tijdsduur activiteit)	2
veel (tussen 50 en 100% van tijdsduur activiteit)	3

ERNST OF EFFECT (E)

Het effect verwijst naar de aard en de ernstgraad van het mogelijke letsel of schade (EHBO-verzorging, blijvend letsel, dood...).

Ernst of effect =	E
oppervlakkige verwonding, eerste hulp kan nodig zijn (EHBO)	0
tussenkoms van een dokter is noodzakelijk	2
kans op blijvend letsel, invaliditeit	4
dood	6

RISICO-INDEX (R)

Het product van de drie voorgaande factoren geeft de risico-index.

Risico-index	Inschatting - Maatregelen
$R \leq 2$	bepert risico, geen maatregelen
$R > 2$ en ≤ 8	belangrijk risico, maatregelen te nemen
$R > 8$	groot risico, activiteit niet te aanvaarden

1.1.4.2. BEMERKING BIJ DE RISICOBEOORDELING

Het inschatten van een risico is een moeilijk proces. Zo is het goed mogelijk dat een identiek risico door verschillende personen op een andere manier wordt waargenomen en beoordeeld wordt. Zelfs één persoon kan een identiek risico op een verschillend tijdstip anders beoordelen. De risicobeoordeling houdt dus ook een subjectief element in (persoonlijke ervaringen spelen vaak een rol).

1.1.4.3. RISICOREDUCTIE

Het risico wordt bepaald door de som van de drie factoren (waarschijnlijkheid, ernst en blootstelling). We kunnen de impact van een bestaand risico reduceren door één of meerdere van de factoren te verkleinen. Voor een risicoanalyse van een extra-muros-activiteit zetten we een aantal mogelijkheden in tabelvorm (niet-limitatieve lijst).

FACTOR	MOGELIJK RISICO	VOORBEELD	MOGELIJKE RISICOREDUCTIE
ERNST	Ondergrond	Glad Hard Oneffen Scherpe kanten	Traject in functie van het weer Snelheid aanpassen Beschermd kledij Signalering
	Hoogte	Hoge valhoogtes	Hoogte beperken, degelijke omheiningen zetten, PBM
	Leeftijd	Lager, sec., hogere graad	Begeleiding in functie van de leeftijd
	Materiaal	Roest, houtsplinters, verontreinigd	Vooraf controle en inspectie van het materiaal
	Hulp	Moeilijk bereikbaar	EHBO-voorziening, noodprocedure
	Snelheid	Grote botsingskrachten	Collectieve en persoonlijke beschermingsmiddelen
	Inspanning	Weerstandsvermindering	Rekening houden met de capaciteiten van de groep
WAARSCHIJNLIJKHEID	Groep	Moeilijk handelbare groep	Meer toezicht voorzien, duidelijke afspraken
	Overzicht	Ruzie, vandalisme, plagen	Overzicht bewaren, voldoende toezicht
	Leeftijd	Onberekenbaarheid, ernst	Inschatting van de groep, duidelijke afspraken
	Ervaring	Te weinig ervaring	Goede begeleiding, instructies
	Verlichting	Tijd van het jaar	Planning, verlichting
	Weer	Sterke wind, regen, heet	Weerbericht volgen
	Ondergrond	Vettig, stenen, mos	Verkenning van het terrein
BLOOTSTELLING	Grote blootstelling	Te grote groepen	Grootte van de groepen beperken. Voldoende begeleiders voorzien.
	Lange blootstelling	Men wordt te lang/dikwijls aan het risico blootgesteld	Verkenning van het traject

1.2. Procedure

Deze procedure behandelt de organisatie van een EMA met betrekking tot de aspecten VEILIGHEID en PREVENTIE, met als doel deze EMA veilig te laten verlopen en te voldoen aan de wetgeving terzake.

1.2.1. Wetgeving

- Welzijnswet van 04/08/1996 en zijn uitvoeringsbesluiten.
- Codex/ARAB/AREI/VLAREM I, II.
- De reglementering van de organisatie van actieve ontspanningsevenementen (KB 25 april 2004, BS 07/05/2004).
- De reglementering van de organisatie van extreme ontspanningsevenementen (KB 4 maart 2002, BS 06/04/2002).
- De reglementering betreffende de verhuring van producten (KB 04 maart 2004).
- De wet van 9 februari 1994 betreffende de veiligheid van de producten en diensten (BS 01/04/1994).
- Edulex: extra-muros-activiteiten: BAO/2001/13 en SO/2004/06.
- Ongevallenwetgeving.
- Verzekeringspolis.

1.2.2. Verantwoordelijkheden en bevoegdheden

De organisator (= intern personeelslid van de school) van de EMA is verantwoordelijk voor het naleven van de procedure met betrekking tot de organisatie van een EMA.

De eindverantwoordelijkheid ligt bij de directie.

Het is de bevoegdheid van de preventieadviseur om advies en ondersteuning te verlenen.

1.2.3. Toepassingsgebied

Activiteiten, gekaderd in het pedagogisch opvoedingsproject van de school, buiten de schoolmuren.

1.2.4. Opstellen van een risicoanalyse EMA

1.2.4.1. WERKWIJZE

- Men doorloopt de lijst met alle mogelijke risico's (zie verder).
- Men weerhoudt de risico's die mogelijk kunnen voorkomen tijdens de activiteit.
- De risico's worden omschreven; hiervoor kan een standaardformulering worden gebruikt, of de omschrijving kan ook worden aangepast aan de situatie. Hierbij moet rekening worden gehouden met de situationele factor zoals bv. weer, stroming, drukte, seizoen; maar ook met mogelijk onvoorziene factoren, onechtelijk gebruik, vandalisme, enz.
- De mogelijke realistische gevolgen van het risico worden omschreven.
- Vervolgens worden haalbare preventiemaatregelen voorgesteld; hierbij dient de preventiehiërarchie zoveel mogelijk te worden gerespecteerd (zie verder). Preventiemaatregelen in de vorm van instructies en/of persoonlijke beschermingsmiddelen worden in de risicoanalyse afzonderlijk ingeschreven om nadien een duidelijk overzicht te krijgen. Uit

dit overzicht kan men dan zo aflezen welke instructies en PBM's er bij deze activiteit ter beschikking van de deelnemers moeten gesteld worden.

- Om de impact van een risico in te schatten moeten drie factoren worden bekeken:
 - ernst (hoe ernstig kan de verwonding zijn in realistische omstandigheden);
 - waarschijnlijkheid (hoe waarschijnlijk is het dat het risico zich omzet naar een gevolg);
 - blootstelling (hoe frequent wordt men met het risico geconfronteerd).
- De grootte van risico wordt bepaald door de som van deze 3 factoren; hoe groter deze waarde hoe groter het risico.
- In functie van deze risicowaarde wordt een beslissing genomen over de haalbaarheid van de activiteit en kan men besluiten om de EMA al dan niet te laten doorgaan.

1.2.4.2. RANDBEMERKINGEN BIJ HET OPSTELLEN VAN EEN RA-EMA

- RA maken met meerdere personen (PA, organisatoren en eventueel derden).
- RA is een momentopname.
- Na de activiteit de RA evalueren en bijsturen zodat bij een volgende organisatie betrokken kan worden van een betere en vollediger RA.
- RA is een dynamisch gebeuren.
- RA wordt beter naarmate de betrokken personen meer ervaring hebben met het organiseren van en deelnemen aan de desbetreffende activiteit.

1.2.5. Preventiehiërarchie

- ✓ Organiseer een **veilige activiteit**
(veilig concept, degelijk informeren, samenwerking erkende firma, begeleiding instructeur)
 - ✓ Zijn de nodige **collectieve beschermingsmiddelen** voorzien?
(materiële beperkingen van de mogelijkheden, leuning, afschermingen, gehuurde toestellen zijn voorzien van de nodige afschermingen...)
 - ✓ Deelnemers voorzien van de nodige **persoonlijke beschermingsmiddelen**
(zwemvest, helm, handschoenen...)
 - ✓ **Duidelijke instructies**
(geschreven of mondelinge instructies, tekeningen, kaarten...)

1.2.6. Stappenplan organisatie

- a. Er wordt een risicoanalyse opgemaakt van de geplande EMA.
- b. De organiserende leerkracht vult het activiteitenformulier in.
- c. De directie geeft de goedkeuring voor de activiteit onder voorbehoud.
- d. Het activiteitenformulier wordt samen met de risicoanalyse ter advies voorgelegd aan de preventieadviseur van de school.
- e. De preventieadviseur controleert de risicoanalyse en geeft advies omtrent de voorgestelde maatregelen. Na gunstig advies overhandigt hij het reisformulier, de nodige controlelijsten, infodocumenten en noodprocedures aan de organiserende leerkracht en geeft hierbij uitleg en eventueel verder advies. Hij tekent het activiteitenformulier.
- f. De directie geeft een definitief akkoord.

- g. Een kopie van het getekende activiteitenformulier en de risicoanalyse wordt overhandigd aan de preventieadviseur.
- h. Een kopie van het getekende formulier wordt eveneens bezorgd aan andere verantwoordelijken.
- i. Op de dag van de activiteit wordt het reisformulier ingevuld (vóór vertrek!), en samen met de aanwezigheidslijst van de deelnemers afgegeven op het secretariaat van de school, of gedeponeed in de brievenbus bij vertrek buiten de schooluren.
- j. De extra-muros-activiteit wordt naderhand geëvalueerd. Eventuele aandachtspunten die voortvloeien uit de evaluatie worden besproken binnen het overlegorgaan van de school.

1.3. Formulieren

- o blanco risicoanalyse
- o activiteitenformulier
- o reisformulier
- o noodprocedures
- o noodplan
- o organisatie van de activiteit:
 - info uitstap van één dag
 - controlelijst uitstappen van één dag
 - info meerdaagse reizen
 - controlelijst meerdaagse uitstappen
 - info buitenschools sporten
 - controlelijst buitenschools sporten
 - wetgeving organisatie actieve ontspannings-evenementen
 - bijkomende veiligheidseisen bij bestelling extreme en actieve ontspanningsevenementen
 - verklaring inzake veiligheid van producten en diensten
 - vereisten betreffende de veiligheid van producten En diensten
 - info reisfaciliteiten voor scholieren uit derde landen die in een lidstaat van de Europese Unie verblijven
 - list of travellers for school trips within the European Union
- o organisatie van de verplaatsing:
 - info uitstap te voet - leerkracht
 - info uitstap te voet - leerling
 - controlelijst uitstap te voet
 - info uitstap per fiets - leerkracht
 - info uitstap per fiets - leerling
 - controlelijst uitstap per fiets
 - technische controle van de fiets
 - info uitstap per auto

- wetgeving betreffende vervoer van kinderen in de auto
- controlelijst uitstap per auto
- attest verzekeringnemer verplaatsing per auto
- info uitstap per autobus
- controlelijst uitstap per autobus
- offerteaanvraag autobus
- bestelbon busvervoer
- minimumeisen bij verplaatsing per autobus
- wetgeving technische eisen autobus
- wetgeving i.v.m. het exploiteren van ongeregeld bezoldigd vervoer van personen
- evacuatie uit een autobus
- info uitstap per vliegtuig
- controlelijst uitstap per vliegtuig
- toestemming voor minderjarigen om naar het buitenland te gaan